

Төв аймгийн нийгэм, эдийн засгийн байдал (2015 оны 9 дүгээр сарын байдлаар)

I. Нийгмийн үзүүлэлт

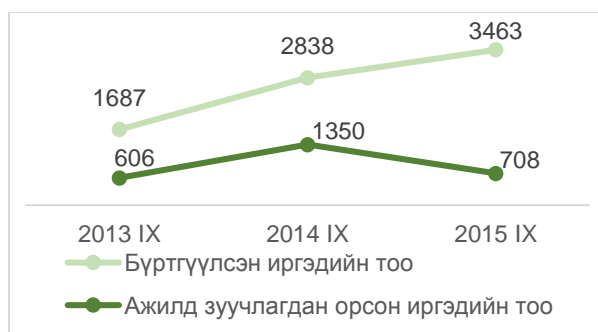
I.1 Бүртгэлтэй ажилгүй иргэн.

2015 оны 9-р сард Хөдөлмөрийн хэлтэст бүртгэлтэй ажилгүйчүүдийн тоо 1142 болж, 2014 оны мөн үеэс 347 хүнээр өсч, өмнөх сарынхаас 94 хүнээр буурав.

Ажилгүйчүүдийн 50.70 хувь буюу 579 нь эмэгтэйчүүд юм. 2015 оны эхнээс 1369 ажлын байр захиалгад бүртгэгдсэн бол зуучлалаар 708 ажлын байранд иргэд ажилд оров. Ажилд зуучлагдсан иргэдийн 40.82 хувь буюу 289 нь эмэгтэйчүүд байв.

Зураг I.1

Хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллагад шинээр бүртгүүлсэн болон ажилд зуучлагдан орсон иргэд, жил бүрийн 9 дүгээр сарын эцсийн байдлаар

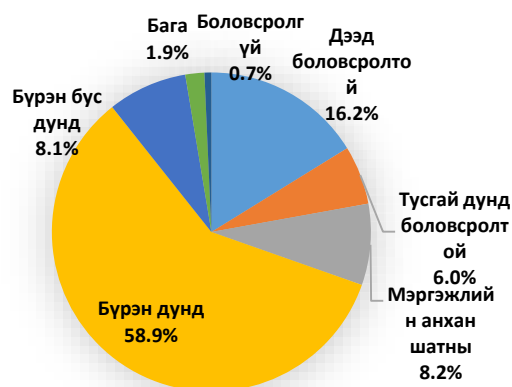
Тайлант сард бүртгүүлсэн 351 ажилгүй иргэний 24.79 хувь нь сургуулиа төгссөн, чөлөө авсан; 20.23 хувь нь мэргэжил ур чадвараа ашиглан орлогоо нэмэгдүүлэх; 16.24 хувь нь цалин орлого хүрэлцэхгүй байгаа; 6.84 хувь нь шилжин суурьшсан; 5.98 хувь нь орон тооны цомхтголд орсон; 6.55

хувь нь өрхийн болон хувийн аж ахуй эрсдэлд орж орлогогүй болсон; 2.56 хувь нь одоо эрхэлж байгаа ажлаа солих хүсэлтэй; 1.99 хувь нь байгууллага татан буугдсан; 1.42 хувь нь гүйцэтгэж буй ажил, албан тушаалдаа тэнцэхгүй болсон; 1.71 хувь нь цэргээс халагдсан; 0.57 хувь нь гадаадаас эргэж ирсэн; 0.57 хувь нь тэтгэвэрт гарсан; 0.28 хувь нь хорих газраас суллагдсан; 10.26 хувь нь бусад шалтгаанаар тус тус бүртгүүлжээ.

Ажилгүйчүүдийг боловсролын түвшингөөр хуваавал 16.20% нь дээд; 5.95% нь тусгай дунд; 8.23% нь мэргэжлийн анхан шатны; 58.93% нь бүрэн дунд; 8.06% нь бүрэн бус дунд боловсролтой; 1.93% нь бага; 0.70% нь боловсролгүй иргэн байна.

Зураг I.2

Бүртгэлтэй ажилгүй иргэд, боловсролын түвшнээр, 2015 оны 9 дүгээр сарын эцсийн байдлаар

Эх үүсвэр: Хөдөлмөрийн хэлтсийн сар бүрийн мэдээ

*- Ажил хайгч гэж ажилгүй эсхүл ажилтай боловч ажлын нөхцөлөө сайжруулах, нэмэлт орлого олох зорилгоор ажил хайж хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллагад бүртгүүлсэн иргэнийг ойлгоно.

I.2 Нийгмийн даатгал, халамж

Нийгмийн даатгал

Нийгмийн даатгалын байгууллагын мэдээгээр 2015 оны эхний 9 сард НДШ-ийн орлого 10.8 тэрбум ₮ болж төлөвлөгөө 85.34 хувь болж, төлөвлөгөөг 11 сум 6.69-27.48 хувиар давуулан биелүүлж, Архуст, Батсүмбэр, Баян, Баянжаргалан, Баянцогт, Баянчандмань, Борнуур, Жаргалант, Заамар, Угтаал, Лүн, Сүмбэр, Цээл, Эрдэнэ, Эрдэнэсант, Зуунмод сумд 1.33-54.91 хувиар тасалдууллаа. Сайн дурын НДШ-ийн орлого 155.8 сая ₮ болж төлөвлөгөөг бүх сум 15.86-27.98 хувиар тасалдууллаа.

Тэтгэвэр, тэтгэмжид 27.4 тэрбум ₮ зарцуулж, олголт 100.0 хувь боллоо. Олгосон тэтгэвэр, тэтгэмжийн 80.3 хувийг өндөр настны, 10.5 хувийг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн, 3.9 хувийг тэжээгчээ алдсаны, 5.3 хувийг цэргийн тэтгэвэрт тус бүр зарцуулжээ.

Нийгмийн даатгалын сангаас олгосон дундаж тэтгэвэр 270250 ₮ боллоо.

Нийгмийн даатгалын нийт зарлагын 34.59 хувийг орлогоороо бүрдүүлснээс тэтгэврийн даатгалын сангийн 23.92%; тэтгэмжийн даатгалын сангийн 101.65%; эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 91.57%; үйлдвэрлэлийн осол мэргэжлээс шалтгаалах өвчний даатгалын сангийн 272.11%; ажилгүйдлийн даатгалын сангийн 145.14%-ийг тус бүр бүрдүүлжээ.

Нийгмийн халамж

Нийгмийн халамж, үйлчилгээний хэлтсийн мэдээгээр 2015 оны эхний 9 сард нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламжийг 51233 хүнд олгож, 7.8 тэрбум ₮-ийг зарцуулж 2014 оны мөн үеэс хүний тоо 4.2 хувь 2079 хүнээр өсч,

зарцуулсан мөнгөний хэмжээ 2.7 хувь 206.6 сая ₮-өөр өслөө.

Нийгмийн халамжийн дундаж тэтгэвэр 123480 ₮ болжээ. Олгосон тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламжийн 32.1 хувийг хүүхдийн хөгжил сангийн мөнгө; 27.1 хувийг халамжийн тэтгэвэр; 9.9 хувийг жирэмсэн болон нярай, хөхүүл хүүхэдтэй эхчүүдийн мөнгөн тэтгэмж; 6.9 хувийг төрөл бүрийн нөхцөлт мөнгөн тусламж; 2.3 хувийг нийгмийн халамжийн дэмжлэг тусалцаа шаардлагатай иргэнд үзүүлэх хөнгөлөлт, нөхцөлт мөнгөн тусламж; 4.9 хувийг ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд нийгмийн хамгааллын хуулийн дагуу олгогдож байгаа хөнгөлөлт, тусламж 0.9 хувийг алдар цолтой ахмадуудад үзүүлсэн хөнгөлөлт, тусламжид тус бүр зарцуулжээ.

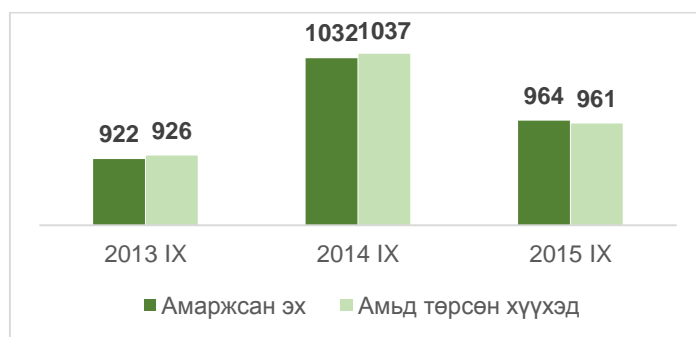

I.3 Эрүүл мэнд

2015 оны эхний 9 сард 10861 өвчтөн эмнэлэгт хэвтэн эмчлэгдэн гарсан нь нэг өвчтөнд дунджаар 7.57 ор хоног ногдлоо.

Эрүүл мэндийн байгууллагын мэдээгээр 2015 оны эхний 9 сард 961 хүүхэд мэндэлсэн нь 2014 оны мөн үеэс 76 хүүхдээр буурлаа.

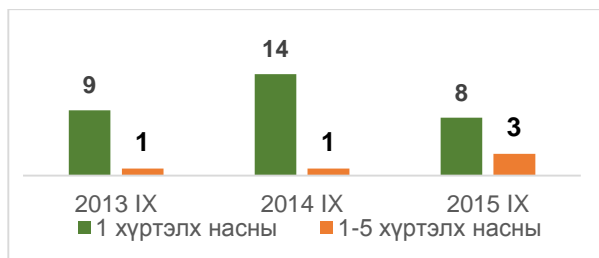
Амаржсан эх, амьд төрсөн хүүхдийн тоо, жил бүрийн 9 дүгээр сарын байдлаар

Он гарсаар нэг хүртэл насандаа нас барсан хүүхдийн тоо өмнөх оны мөн үеэс 6 хүүхдээр буурсан бол 1-5 хүртлэх насандаа эндсэн хүүхдийн тоо 2 хүүхдээр өсөв.

Зураг 1.4

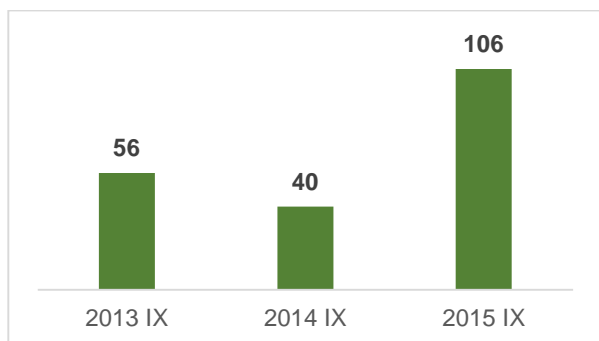
Эндсэн хүүхдийн тоо, жил бүрийн 9 дүгээр сарын байдлаар

2015 оны эхний 9 сард нийт гарсан халдварт өвчнөөр 954 хүн өвчилсөн нь өмнөх оны мөн үеэс 1.7 дахин буюу 604 хүнээр өслөө. 2014 оны мөн үеэс цусан суулга 4.0 дахин, салхин цэцэг, бруцеллөз 2 дахин, тэмбүү 19.8 хувь, гахай хавдар 14.3 хувь, сүрьеэ 13.3 хувь, бусад өвчлөл 4.1 дахин тус бүр өсчээ. 10000 хүнд ногдох халдварт өвчлөл аймгийн дундаж 106 байгаа бол: Зуунмод 352, Баянжаргаланд 204 ногдлоо.

Зураг 1.5

10000 хүн амд ногдох халдварт өвчнөөр өвчлөгчдийн тоо, жил бүрийн 9 дүгээр сарын байдлаар

1.4 Байгаль орчин

Төв аймгийн 2015 оны 9 сарын цаг агаарын байдлыг

олон жилийн дундажтай харьцуулсан тойм:

-агаарын дундаж температур 7,9-12,9 градус дулаан буюу Баянцагаанд дулаан, Мөнгөнморьтоор сэрүүвтэр байв.

- өдөр ажиглагдсан агаарын хамгийн дулаан температур нь 25-31 градус дулаан, нутгийн зүүн хойд хэсгээр, Эрдэнэ орчмоор сэрүүвтэр, нутгийн баруун, өмнөд хэсгээр 27-31 градус Өндөрширээт орчмоор 31 градус байв.

-шөнийн хугацаанд ажиглагдсан хамгийн бага температур нь -2-10 градус хүйтэн буюу нутгийн баруун өмнөд хэсгээр, Заамарт -2 градус хүйтэн, Баянжаргаланд -10 градус хүйтэн байв.

-бүх нутгаар сарын нийлбэр хур тунадас 8.2-64.3 мм, нутгийн өмнөд хэсгээр хур бороо багатай үүнээс Баянцагаанд 8,2 мм, нутгийн хойд хэсгээр буюу газар тариалангийн бүс нутгаар ахиу, хамгийн их нь Мөнгөнморьтод 64,3 мм бороо, нойтон цас оржээ.

-салхины их хурд ихэнх нутгаар 6-11 м/с хүрсэн ба зарим нутгаар 16-18 м/с, түр зуур 20-22 м/с хүрч, шороон болон цасан шуурга шуурсан.

Олон жилийн дундажтай харьцуулсан дүгнэлт

-агаарын дундаж температур нь бүх нутгаар ойролцоо буюу 1-2 орчим градусаар дулаан

-өдрийн хамгийн их температур нь ихэнх нутгаар 3-5 градусаар сэрүүн

-шөнийн хамгийн бага температур нь нийт нутгаар 1-10 градусаар дулаан байв.

-сум тус бүрээр тунадасны нийлбэрийг гаргаж үзэхэд газар тариалангийн бүс нутгаар ахиу, нутгийн зүүн өмнөд хэсгээр бага хур тунадас орсон байна. Салхи шуурга багатай, ихэнх хугацаанд цаг агаар тогтвортой байлаа.

- Анхны цочир хүйтрэлт 9-р сарын 1-р арав эцсээр буюу хожуу ажиглагдлаа. Цочир хүйтрэлтээр сэрэмжлүүлэг мэдээ зарлагдсан, 29-30-нд орон шуурга, нойтон цасаар аюул агаар мэдээ ирсэн байна.

2015 ОНЫ ЕСДҮГЭЭР САРЫН ЦАГ АГААРЫН УРЬДЧИЛСАН МЭДЭЭ

Төв аймгийн Агаарын температурын сарын дундаж нь нутгийн зүүн хэсгээр 0-5 градус хүйтэн, бусад нутгаар 0-5 градус дулаан буюу олон жилийн дунджийн орчим байна.

Хүйтрэх үе: Гуравдугаар арав хоногийн дунд үеэс хүйтэрч шөнөдөө 8-13 градус хүйтэн, өдөртөө 2 градус хүйтнээс 3 градус дулаан байна.

Дулаарах үе: Нэгдүгээр арав хоногийн дунд үе, хоёрдугаар арав хоногийн эхээр шөнөдөө 3 градус дулаанаас 2 градус хүйтэн, өдөртөө 14-19 градус дулаан байна.

Бусад хугацаанд: Шөнөдөө 1-6 градус хүйтэн, өдөртөө 7-12 градус дулаан байх төлөвтэй. Хоёрдугаар арав хоногийн сүүлийн хагаст шөнөдөө 4-9 градус хүйтэн, өдөртөө 3-8 градус дулаан байна.

Энэ сард орох хур тунадасны хэмжээ нь өмнөд хэсгээр олон жилийн дунджаас ахиу, бусад нутгаар дунджийн орчим хур тунадас орох төлөвтэй байна. Дундаж нь нутгийн зүүн өмнөд хэсгээр 0,6-6,0 мм, бусад нутгаар 6,0-11,5 мм байдаг.

Нэгдүгээр арав хоногийн дунд үе ба сүүлчээр зарим газраар хур тунадас, уулархаг нутгаар цас орно. Хоёр ба

гуравдугаар арав хоногийн дунд үеэр ихэнх нутгаар, сүүлчээр нь зарим газраар цас орох төлөвтэй.

Салхи нэгдүгээр арав хоногийн дунд үе болон сүүлчээр зарим газраар 12-14 м/с, хоёр ба гуравдугаар арав хоногийн дунд үеэр нутгийн өмнөд хагаст 16-18 м/с хүртэл ширүүсч шороон болон цасан шуурга шуурах төлөвтэй.

ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ҮЙЛДВЭРЛЭЛД ХЭРХЭН НӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ

Агаарын температурын олон жилийн дундаж нь уулархаг нутгаар 14-19 градус, бусад нутгаар 8-13 градус хүйтэн бөгөөд ихэнх нутгаар олон жилийн дунджийн орчим байна. Энэ сард орох хур тунадасны хэмжээ нь аймгийн баруун хэсгээр олон жилийн дунджаас ахиу, бусад нутгаар дунджийн орчим байна.

2015 ОНЫ АРВАННЭГДҮГЭЭР САРЫН ЦАГ АГААРЫН ТӨЛӨВ

Энэ сард агаарын температурын сарын дундаж нь уулархаг нутгаар 0-5 градус хүйтэн, бусад нутгаар 0-5 градус дулаан буюу ихэнх нутгаар олон жилийн дунджийн орчим байна. Энэ сард ихэнх нутгаар дунджийн орчим хур тунадас орох төлөвтэй.

ГОЛ МӨРНИЙ НАМРЫН МӨСНИЙ ҮЗЭГДЭЛ ЭХЛЭХ,

МӨСӨН БҮРХҮҮЛ ТОГТОХ ХУГАЦААНЫ ПРОГНОЗ

10 дугаар сард агаарын температур ихэнх нутгаар олон жилийн дунджийн орчим ба түүнээс дулаан байх хандлагатай байгаа ч нийт нутгаар гол мөрөнд битүү мөсөн бүрхүүл тогтох олон жилийн дунджийн орчим, харин намрын мөсний үзэгдэл эхлэх хугацаа хугацаа 5-10 хоногоор өмнө ажиглагдах төлөвтэй байна. Ихэнх гол мөрөнд 10 дугаар сарын дунд үе ба 11 дүгээр сарын эхээр мөсний үзэгдэл ажиглагдаж эхлэх ба 11 дүгээр сарын 5-15-ны хооронд битүү мөсөн бүрхүүл тогтоно.

Прогнозоос харахад ихэнх гол мөрөнд битүү мөсөн бүрхүүл 11 дүгээр сарын дунд үед тогтох төлөвтэй байгаа хэдий ч энэ жил гол мөрөн, нуурын мөсний зузааны даац хүн, мал, машин техник явахад аюулгүйн хэмжээнд хүрч чадахгүй гэдгийг анхаарч, мөс цөмрөх аюулаас болгоомжлохыг ард иргэдэд сануулж байна.

Зарим гол мөрний намрын мөсний үзэгдэл эхлэх, мөсөн бүрхүүл тогтох хугацааг хүснэгтэд үзүүлэв.

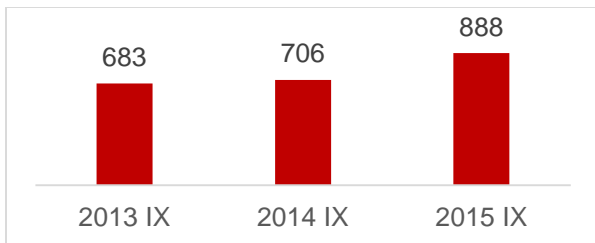

1.5 Гэмт хэрэг

Цагдаагийн байгууллагын мэдээгээр 2015 оны эхний 9 сард аймгийн хэмжээнд 698 гэмт хэрэг бүртгэгдэж 677 хүн холбогдож төр, иргэдийн өмчид 2.6 тэрбум ₮-ийн хохирол учирлаа.

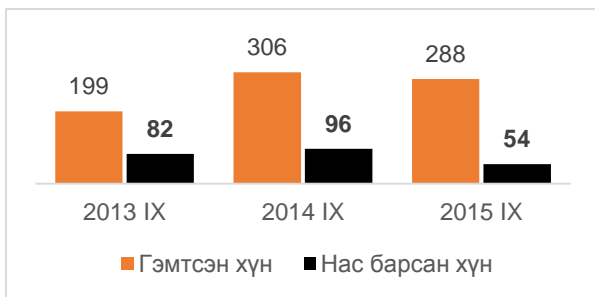
Зураг 1.8

Бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоо, жил бүрийн 9 дүгээр сарын байдлаар

Зураг 1.9

Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн, нас барсан хүний тоо, жил бүрийн 9 дүгээр байдлаар

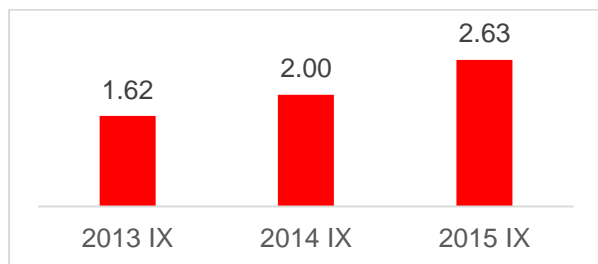

Гарсан гэмт хэргийн 47.0 хувь нь хулгай, 26.6 хувь нь иргэний эрүүл

мэнд эрх чөлөөний хэрэг, 14.8 хувь нь замын осол, 3.2 хувь нь танхай дээрэм, 1.1 хувь нь хүн амины хэрэг, 7.2 хувь нь бусад хэрэг тус бүр эзлэв. Сэргэлэн, Аргалант, Баяндэлгэр, Баян, Баянчандмань сумдад 18 дээш насны 10000 хүнд 645-152 гэмт хэрэг ногдсон нь аймгийн дунджаас (115)-аас харьцангуй их гарлаа.

Зураг 1.10

Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлын хэмжээ, жил бүрийн 9 дүгээр сарын байдлаар, сая төгрөгөөр

Гэмт хэргийн тоо 2014 оны мөн үеэс 8 хэргээр буурлаа.

Зуунмод суманд 35 эмэгтэй, 862 эрэгтэй нийт 897 хүн эрүүлжүүлэгдсэн нь 2014 оны мөн үеэс 24 хүнээр өслөө. 402 хүн баривчлагдлаа.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэл

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны 2015 оны эхний 9 сарын мэдээгээр ажиллагаа хийгдэж байгаа 661 гүйцэтгэх хуудсанд нийт 2.89 тэрбум ₮-ийн төлбөр тэтгэлэг ногдов. Үүнээс 33 гүйцэтгэх хуудсанд ногдох 689.8 сая ₮-ийн материалд шүүхийн байцаан шийтгэх ажиллагаа хийгдэж, биелүүлбэл зохих 628 гүйцэтгэх хуудасны 2.20 тэрбум ₮-өөс 324 хуудасны 626.3 сая ₮-ийг биелүүлж, бодит биелэлтийн хувь гүйцэтгэх хуудасны тоогоор 51.59 хувь, үнийн дүнгээр 28.41 хувь болж 2014 оны мөн

үеэс гүйцэтгэх хуудасны биелэлт 2.9 нэгжээр өсч , үнийн дүнгийн биелэлт 35.58 нэгжээр буурлаа.

II. Эдийн засгийн үзүүлэлт

II.1 Мөнгө, зээл, хадгаламж

ХААН, Хас, Төрийн, Капитал банкны салбаруудын дүнгээр 2015 оны эхний 9 сард кассын орлого 292.7 тэрбум ₮, кассын зарлага 291.9 тэрбум ₮ болж, гүйлгээнд 1.7 тэрбум ₮ байна.

ХААН, Хас, Төрийн, Капитал банкны салбарууд иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад жижиг худалдаа, үйлдвэрлэлийг дэмжих үүднээс бичил бизнес болон нийт олгосон зээлийн үлдэгдэл 2015 оны эхний 9 сарын байдлаар 121.5 тэрбум ₮, байгаа нь өмнөх оны эцсээс 3.3 тэрбум ₮-өөр өслөө.

2015 он гарсаар бичил бизнесийг дэмжих ажлын хүрээнд зээлдэгч нарт 92.3 тэрбум төгрөгийн зээл олгожээ.

Иргэдийн хувийн хадгаламжинд 9 сарын 30-ний байдлаар 40.2 тэрбум ₮ байна.

Харилцах дансны үлдэгдэл 9 сарын 30-ны байдлаар 261372 иргэний 10.7 тэрбум ₮ боллоо.

ХААН, Төрийн, Хас, Капитал банкны салбарууд иргэдийн хадгаламжинд төлж байгаа хугацаатай дээд хүү 1.34-1.37 хувь, хугацаатай доод хүү 0.65-0.91 хувь, хугацаагүй дээд хүү 0.60-0.61 хувь, хугацаагүй доод хүү 0.50-0.60 хувьтай байна.

II.2 Төсөв, мөнгө

Төсвийн орлого 2015 оны эхний 9 сард орон нутаг ба аймагт төвлөрүүлснээр орлого 8.4 тэрбум ₮, зарлага 44.5 тэрбум ₮ болж, аймаг, орон нутгийн төсвийн орлогоор тооцоход орлогын төлөвлөгөө 100.44 хувь биелэгдэж, үндсэн нэрийн татварын

орлогуудаас: Газрын төлбөр, ойгоос түлээ, мод ашигласны төлбөр, түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр, нохойн албан татвар, хүү торгуулийн орлого, төсөвт газрын өөрийн орлого, хөрөнгө борлуулсны орлого, төрийн өмч худалдсаны орлогын төлөвлөгөө биелэгдсэнгүй.

Аймгийн төсвийн орлого 2014 оны мөн үеэс 0.9 хувь буюу 76.5 сая ₮-өөр буурлаа. Аймгийн төсвийн орлогын 84.8 хувийг татварын, 13.5 хувийг татварын бус, 1.6 хувийг хөрөнгө борлуулсны орлогууд бүрдүүлж байгаа нь 2014 оны мөн үеэс татварын орлого 1.0 нэгжээр өсч, татварын бус орлого 2.1 нэгжээр буурч, хөрөнгө борлуулсны орлого 1.1 нэгжээр өслөө.

Аймгийн нийт 3 шатны орлого 11.2 тэрбум ₮ болж аймгийнх 7.0 тэрбум ₮ буюу 62.35 хувь, сумынх 1.3 тэрбум ₮ буюу 11.95 хувь, улсынх 2.9 тэрбум ₮ буюу 25.70 хувийг тус бүр бүрдүүлжээ. 2014 оны мөн үеэс төсөвт байгууллагуудын өглөг 72.08 хувь буюу 423.3 сая ₮-өөр өсч 1.0 тэрбум ₮ болж, авлага 20.01 хувь буюу 35.3 сая ₮-өөр өсч 141.4 сая ₮ боллоо.

Орон нутгийн төсвийн орлого 8.0 тэрбум ₮ болж, төлөвлөгөө 104.37 хувиар биелэгдэж. Суманд төвлөрүүлэх төсвийн орлого 1.3 тэрбум ₮ болж, төлөвлөгөө 126.98 хувь биелж, Зуунмод, Борнуур, Батсүмбэр, Сэргэлэн, Баянчандмань, Архуст сумд 42.54-2.63 хувиар тасалдууллаа.

Аймагт төвлөрүүлэх төсвийн орлогын төлөвлөгөө 7.3 тэрбум ₮ болж 96.57 хувь биелж Баянжаргалан, Цээл, Угтаал, Архуст, Эрдэнэ, Баянцогт, Баян-Өнжүүл, Өндөрширээт, Жаргалант, Заамар, Баянцагаан, Борнуур, Лүн, Эрдэнэсант, Мөнгөнморьт сумд төлөвлөгөө 39.37-2.36 хувиар тасалдууллаа.

II.3 Хэрэглээний бараа, үйлчилгээний үнэ

2015 оны 9 дугаар сард хэрэглээний үнийн индекс суурь үе болох 2010 оны 12 дугаар сараас 59.09%, өмнөх оны мөн үеэс 6.73%-аар тус тус өсч, өмнөх сараас 0.49 хувиар буурав. Зураг II.4

**Хэрэглээний үнийн аймгийн индекс
(өмнөх оны 12 сар=100)**

Хэрэглээний үнийн индексийн 2015 оны 9 дугаар сарын 0.49 хувийн бууралтын 0.77 нэгж (80%) нь хүнсний бараа, согтууруулах бус ундааны бүлгийн; 0.02 нэгж (2.08%) нь орон сууц, ус, цахилгаан, хийн болон бусад түлшний бүлгийн бууралтаас шалтгаалсан. Хувцас, бөс барааны бүлэг 0.21 нэгж (21.97%)-ээр, эм тариа, эмнэлэгийн үйлчилгээний бүлэг 0.05 нэгж (5.44%)-ээр, гэр ахуйн тавилга, гэр ахуйн барааны бүлэг 0.01 нэгж (0.57%)-ээр тус тус өсөв.

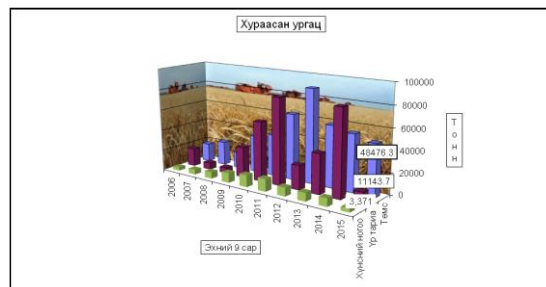
Бараа, үйлчилгээний бүлэг	2015 оны 9 сард	
	пунктээр	хувиар
Бүгд	-0.49	100.00%
01. ХҮНСНИЙ БАРАА, СОГТУУРУУЛАХ БУС УНДАА	-0.77	-80.00%
02. СОГТУУРУУЛАХ УНДАА, ТАМХИ, МАНСУУРУУЛАХ БОДИС	0.00	0.00%
03. ХУВЦАС, БӨС БАРАА, ГУТАЛ	0.21	21.97%
04. ОРОН СУУЦ, УС, ЦАХИЛГААН, ХИЙН БОЛОН БУСАД ТҮЛШ	-0.02	-2.08%
05. ГЭР АХУЙН ТАВИЛГА, ГЭР АХУЙН БАРАА	0.01	0.57%
06. ЭМ, ТАРИА, ЭМНЭЛГИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ	0.05	5.44%
07. ТЭЭВЭР	0.00	0.00%
08. ХОЛБООНЫ ХЭРЭГСЭЛ, ШУУДАНГИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ	0.00	0.00%
09. АМРАЛТ, ЧӨЛӨӨТ ЦАГ, СОЁЛЫН БАРАА, ҮЙЛЧИЛГЭЭ	0.00	0.00%
10. БОЛОВСРОЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭ	0.00	0.00%
11. ЗОЧИД БУУДАЛ, НИЙТИЙН ХООЛ, ДОТУУР БАЙРНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ	0.00	0.00%
12. БУСАД БАРАА, ҮЙЛЧИЛГЭЭ	0.03	2.85%

II Ургац хураалт

10 сарын 1-ний байдлаар үр тариа 11143.7 тонн, төмс 48476.3 тонн,

хүнсний ногоо 3371.0 тонн хурааж авлаа. Урьд оны мөн үеэс үр тариа 69896.0 тонноор, хүнсний ногоо 4200.3 тонн, төмс 5224.3 тонноор тус бүр буурлаа.

10 сарын 1-ний байдлаар 39254.4 тонн өвс, 1536.6 тонн гар тэжээл, 69541,0 га уринш бэлтгэв.

Төл бойжилт

10 сарын 1-ний байдлаар оны эхний төллөх насны хээлтэгчийн 88.0 хувь 1650.9 мянган хээлтэгч мал төллөж, 1659.2 мянган төл гарсны 96.9 хувь 1607.9 мянган төл бойжиж байгаа нь урьд оны мөн үеэс төллөсөн хээлтэгч 15.0 хувь буюу 215.0 мянгаар; бойжиж буй төл 12.4 хувь 177.1 мянгаар; 2006-2014 оны мөн үеүдийн дунджаас төллөсөн хээлтэгч 52.7 хувь 569.8 мянгаар, бойжиж буй төл 55.1 хувь 571.4 мянгаар тус бүр өслөө.

Оны эхний төллөх насны ингэний 52.7; гүүний 81.6; үнээний 82.8; эм хонины 89.1; эм ямааны 88.4 хувь нь тус бүр төллөв.

Бойжуулсан төлийн тоо, төрлөөр, аймгийн дүнгээр

МЯН.ТОЛ

	2011	2012	2013	2014	2015
Бүгд	1137.5	1164.6	1251.7	1430.7	1607.9
Ботго	0.4	0.6	0.5	0.5	0.5
Унага	47.9	51.3	58.0	70.7	82.3
Тугал	54.1	59.0	66.4	80.6	95.4
Хурга	607.5	615.4	677.2	767.0	874.6
Ишиг	427.6	438.3	449.6	511.9	555.1

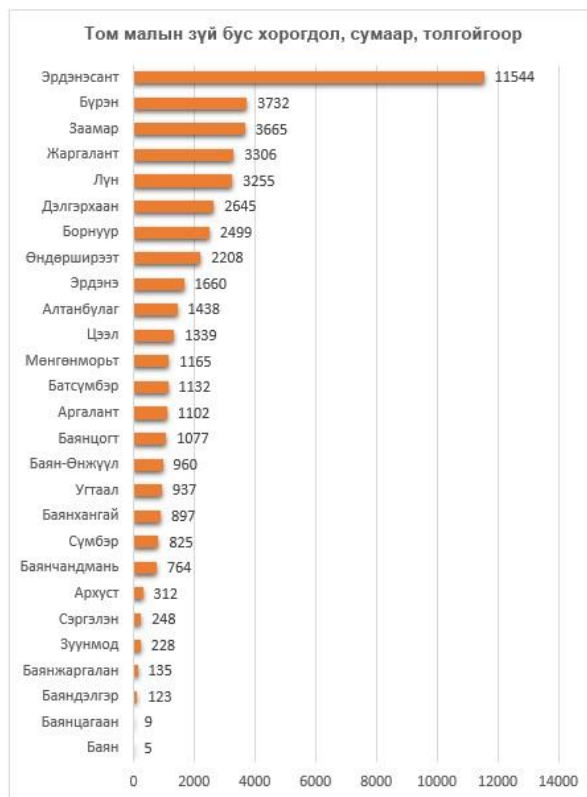
Том малын зүй бус хорогдол

10 сарын 1-ний байдлаар оны эхний малын 1.13 хувь буюу 47210 том мал зүй бусаар хорогдсон нь 2014 оны мөн үеэс 2.0 дахин буюу 31411 толгойгоор өсч; 2006-2014 оны мөн үеүдийн дунджаас 89.4 хувь буюу 42233 толгойгоор буурлаа. Хамгийн их хорогдолтой 5 сум Эрдэнэсант, Борнуур, Жаргалант, Сүмбэр, Дэлгэрхаан сумд оны эхний малынхаа 3.0-1.8 хувь буюу 11544-825 том мал зүй бусаар хорогдуулсан нь аймгийн бүх хорогдлын 44.1 хувь (бүгд 20819) болов.

Зүй бусаар хорогдсон том малын тоо, төрлөөр
толгой

	2011	2012	2013	2014	2015
Бүгд	31693	15339	32768	15799	47210
Тэмээ	3	7	23	12	18
Адуу	1639	1160	1770	1336	2008
Үхэр	1471	1444	1993	1431	2852
Хонь	11842	6415	14215	6826	22810
Ямаа	16738	6313	14767	6194	19522

Оны эхний тэмээний 0.62; адууны 0.61; үхрийн 0.99; хонины 1.07; ямааны 1.36 хувь нь тус бүр хорогдов. Бүх зүй бусаар хорогдсон малын 5.6 хувь нь өвчнөөр, 27.9 хувь нь хээлтэгч мал эзлэв.

II.5 Аж үйлдвэр

2015 оны эхний 9 сард (2005 оны зэрэгцүүлсэн үнэнд шилжүүлснээр) 25.92 тэрбум ₮-ийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэсэн нь 2014 оны мөн үеэс 80.6 хувь буюу 11.57 тэрбум ₮-өөр өслөө. Оны үнээр нийт бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлтэд эзлэх сумдын үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний хувийн жингээс үзэхэд Заамар, Баянчандмань, Жаргалант, Зуунмод, Баянцогт, Баянцагаан сумд 40.30-3.53 (эдгээр сумдын үйлдвэрлэлт 94.47) хувийг эзлэв.

Зураг II.6 Аж үйлдвэрийн салбарын бүтээгдэхүүний нийт үйлдвэрлэл, 2005 оны зэрэгцүүлэх үнээр, жил бүрийн 5 дугаар сарын байдлаар, мянган төгрөгөөр

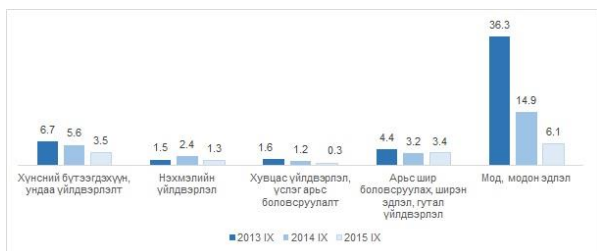

АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН САЛБАР INDUSTRIAL SECTOR	2014	2015	2014	2015	Дүнх эзлэх % Percentage share to total		2015/
	IX	IX	I-IX	I-IX	2014-IIX	2015-IIX	2014%
Нийт дүн	4,121.94	1,054.08	14,352.33	25,924.86	100.0	95.9	244.5%
Ашигт малтмал олборлолт mining and quarrying	2,894.31	378.43	6,037.33	20,781.16	69.00%	80.16	396.7%
Боловсруулах аж үйлдвэр / manufacturing	1,184.63	618.29	5,282.38	4,082.62	36.81	15.75	65.7%
Цахилгаан, дулаан, уур үйлдвэрлэл Electricity, thermal energy, steam	42.94	57.35	1,032.62	1,061.08	7.2	4.90	102.8%

Аймгийн нийт бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл өссөн нь ашигт малтмал олборлолт, хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, арьс шир боловсруулах, ширэн эдлэл, гутал үйлдвэрлэл, нийтлэх хэвлэх дуу бичлэг хийх үйл ажиллагаа, цахилгаан, дулаан уур үйлдвэрлэл өмнөх оноос 1.6 дахинаас-2.8 хувь буюу 12.74 тэрбумаас -0.29 сая ₮-өөр өссөн нь нөлөөлөв.

Зураг II.6

Боловсруулах аж үйлдвэрийн зарим гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, жил бүрийн 9 дүгээр сарын байдлаар, мянган төгрөгөөр

Оны эхний 9 сарын нийт үйлдвэрлэлтэд дулааны эрчим хүч 4.09, боловсруулах үйлдвэрлэл 15.75, ашигт малтмал олборлолт 80.16 хувийг тус тус эзлэв.

Зураг II.7 Аж үйлдвэрийн салбарын борлуулалтын бүтэц, дэд салбараар, жил бүрийн 9 дүгээр сарын байдлаар, хувиар

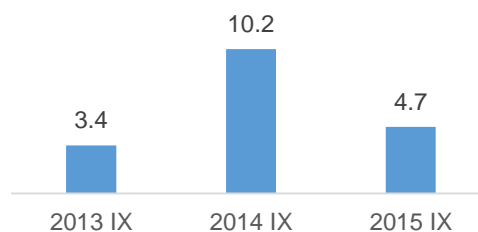
II.6 Барилга

Төв аймгийн барилгын гүйцэтгэгч аж ахуйн нэгж байгууллага болон иргэд 2015 оны эхний 9 сард 4.7 тэрбум ₮-ийн барилга угсралт, их засварын ажил гүйцэтгэлээ. Гүйцэтгэлийг 2014 оны мөн үетэй харьцуулахад 1.17 дахин буюу 5.5 тэрбум ₮-өөр буурав.

Барилга угсралт, их засварын ажлын 62.35 хувь нь инженерийн барилга байгууламжид; 32.93 хувь нь орон сууцны бус барилгад; 4.73 хувь нь орон сууцны барилгад ногдож байна. Энэ нь 2014 оны мөн үетэй харьцуулахад орон сууцны барилгын ажил 8.16 пунктээр буурч; инженерийн барилга байгууламжийн ажил 0.83 пунктээр; орон сууцны бус барилгын ажил 7.34 пунктээр тус тус өсөв.

Зураг II.1

Барилгын ажлын гүйцэтгэл, жил бүрийн 9 дүгээр сарын байдлаар, сая төгрөгөөр

II.7 Холбоо

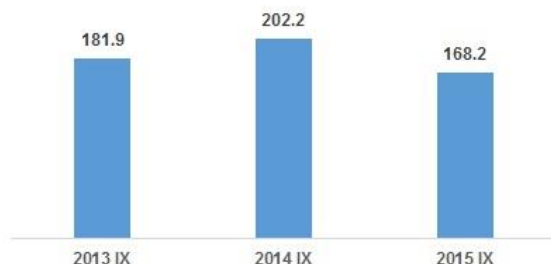
Холбоо ашиглалтын орлого эхний 9 сард 168,2 сая ₮ болж, үүнээс хүн амаас орсон орлого 69,4 сая ₮ болж, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 16.82 хувь буюу 34,0 сая ₮ өөр буурлаа.

Шуудан холбооны албаны үйлчилгээний орлого 67,6 сая ₮ болж,

нийт орлогын 76.92 хувь нь хүн амд үйлчилсэний орлого байна. Нийт орлогын 23.07 хувийг албан бичгийн, 13.41 хувийг зорчигчдын, 63.52 хувийг бусад орлого эзлэв.

Зураг II.10

Холбоо ашиглалтын орлого, жил бүрийн 9 дүгээр сарын байдлаар, сая төгрөгөөр

Үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэл.

Аймгийн улсын бүртгэлийн хэлтсийн мэдээгээр 2015 оны эхний 9 сард нийт 7525 иргэд, аж ахуйн нэгжийн үл хөдлөх хөрөнгөд баталгаажуулалтыг хийж 60.2 сая ₮-ийн орлого орууллаа.

Нийт орлогын 37.6 хувийг газар өмчлөлийн үйлчилгээнээс, 49.2 хувийг зээлийн барьцаанаас, 7.8 хувийг хувийн орон сууц, хашаа, байшингаас, 3.7 хувийг худалдааны үйлчилгээнээс, 2.0 хувийг бэлэглэлээс тус бүр оруулжээ.

Улсын бүртгэлийн хэлтсийн мэдээгээр 2015 оны эхний 9 сард нийт 855 иргэд, аж ахуйн нэгжийн үл хөдлөх хөрөнгөд бүртгэл хийснээс үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрхийн анхны бүртгэл 35; төрөөс үнэгүй өмчлүүлсэн газрын өмчлөх эрхийн анхны бүртгэл 289; бэлэглэлийн гэрээ 37; худалдах, худалдан авах гэрээ 30; өв залгамжлал 11; барьцааны гэрээ 310; бусад бүртгэл 143 тус бүр бүртгүүлжээ.

Улсын бүртгэлийн хэлтсийн Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн мэдээгээр

2015 оны эхний 9 сард нийт 151 аж ахуйн нэгж шинээр бүртгүүлснээс хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани /ХХК/ 107; нийгэмд үйлчилдэг төрийн бус байгууллага /НҮТББ/ 21; гишүүдэдээ үйлчилдэг төрийн бус байгууллага /ГҮТББ/ 4; Бүх гишүүд нь бүрэн хариуцлагатай нөхөрлөл /ББН/ 1; хоршоо 6; төрийн байгууллага, албан газар, улсын төсөвт үйлдвэрийн газар /ТБАГУТҮГ/ 1; үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллага /ҮЭБ/ 9; банк бус санхүүгийн байгууллага /ББСБ/ 1 тус бүр бүртгүүлжээ.

Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн 2015 оны 9 сарын мэдээгээр 254 аж ахуй нэгж байгууллага нэмэлт өөрчлөлт хийлгэснээс үүсгэн байгуулагч өөрчлөгдсөн 53; гишүүн нэмэгдсэн 60; данс нэмэгдсэн 18; дүрэм шинэчилсэн 10; дахин гэрчилгээ авсан 27; удирдлага өөрчлөгдсөн 11; үйл ажиллагааны чиглэл өөрчлөгдсөн 17; дүрмийн сан нэмэгдсэн 7; нэгдсэн 1; хаяг өөрчлөгдсөн 15; татан буугдсан 26; нэр өөрчлөгдсөн 3; салбар бүртгүүлсэн 1 тус бүр бүртгүүлжээ.

Стандартчилал хэмжилзүй

Стандартчилал хэмжилзүйн хэлтсийн 2015 оны эхний 9 сарын мэдээгээр нийт 170 аж ахуй нэгж иргэнд стандартын салбар сангийн үйлчилгээ үзүүлснээс тохирлын баталгаажуулалт 387; үүнээс тохирлын гэрчилгээ 322, дотоодын бүтээгдэхүүний баталгаажуулалт 65; цулын хэмжүүр 873, үүнээс жин 702, туухай 160, автомашины жин 3; тунагч 8; эзлэхүүний хэмжүүр 284, үүнээс түгээгүүрийн хошуу 211, сүмбэн метр 41, усны тоолуур 15; шигэн бүтээгдэхүүн хэмжих хэрэгсэл 6, мерник 1, цахилгааны хэмжүүр 1315, үүнээс нэг фазын тоолуур 1185, гурван фазын тоолуур 130, дулаан даралт 64 тус бүр баталгаажуулсан байна.

Мал эмнэлэг

Мал эмнэлгийн бүх төрлийн урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд 2015 оны эхний 9 сард 4827.4 мянган толгой мал хамрагдсан нь 2014 оны мөн үеэс 7.6 хувь буюу 367.3 мянган толгойгоор буурлаа. Урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ халдварт өвчнийх 99.66 хувь, ариутгал халдваргүйтэлийнх 33.71 хувийн гүйцэтгэлтэй биелэгдлээ.

Газар өмчлөл

Газар өмчлөх тухай хүсэлт гаргасан иргэдийн 99.15 хувь 34489 иргэнд 6478.36 га газрыг Засаг даргын захирамжаар газар өмчлүүлэхээр шийдвэрлэсэн нь 2014 оны мөн үеэс иргэн 87.5-иар өсч, газрын хэмжээ 462.6 га-гаар тус нэмэгдлээ.

Аудит

Аймгийн аудитын газар 2015 оны эхний 9 сард 185 байгууллагын санхүүгийн тайланд аудит хийснээс 148 нь зөрчилгүй, 35 нь хязгаарлалттай, 1 нь санал дүгнэлт өгөхөөс татгалзсан дүгнэлтүүдтэй гарлаа. Аудитын үйлчилгээний төлбөр 63.2 сая ₮ оруулахаас, орон нутгийн төсөвт 63.2 сая₮-ийг орууллаа.

Тайлангийн хугацаанд 1.8 тэрбум ₮-ийн 291 төлбөрийн акт, албан шаардлагыг тавьж 1.4 тэрбум ₮-ийг барагдуулсан нь биелэлтийн хувь тоогоор 60.82, үнийн дүнгээр 78.79 хувьтай гарлаа.